

מפתח העניינים

סימן א

בדין נוסע לסייג ואח"כ חשב למאכל

סימן ב

בענין נוסע לסייג דפסור מערלה אי בעי היכר

ת"ש

סימן ג

נטע לסייג ולאחר ג' שנים לאכילה

סימן ד

חשב על האילן חלקו לסייג וחלקו למאכל אי פסור משום זה וזה גורם

סימן ה

נוסע למצוה אי חייב בערלה

סימן ו

עצי קטף הניסעין לצורך שרף לקמורת אם חייבים בערלה

סימן ז

נוסע להקדש מהו בדין ערלה

ת"ש

סימן ח

איסור ערלה בא"י בזמן הזה

סימן ט

נוסע אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל או מקצתו בקרקע ישראל ומקצתו בשל נכרי ובענין שרש פסור

תרצ"ט

סימן י

בענין שרש פסור פוסר

מנ"א ת"ש

להרב קלמן כהנא

סימן יא

עוד בענין הנ"ל

סימן יב

בדיני הרכבה והברכה בארץ ובחו"ל ובדין סרכיב על אילן הנמוע לסייג

תרצ"ט

סימן יג

בענין נטיעת שתילים

סימן יד

נטוע בעציץ שאינו נקוב ונקבו או שהעבירו לעציץ נקוב

סימן טו

בשיטת ר"ת בדין עציץ נקוב לענין ערלה

סימן טז

בדין נוסע על גג ובגדרי פסור בית

סימן יז

בדין גידולין בערלה

סימן יח

בדין אין בחומשו שוה פרומה בפדיון מעשר שני

סימן יט

בענין לאפרושי מאיסורא כשעובר במזיד, בענין כרם רבעי מציינין בקוזות אדמה

סימן כ

חידושים והערות בירושלמי ערלה

עניני כלאים

סימן כא

בענין אין גידולי היתר מעלין את האיסור

סימן כב

בענין אם יש קנין לגוי להפקיע מדין כלאים להרב ישעי' זאב וינוגרד

אד"ר תרצ"ח

סימן כג

בפירוש ערוגה במסכת כלאים

סימן כד

כלאי הכרם בעציץ שאינו נקוב אי אסור מהתורה

תש"ב

סימן כה

בענין מסכך נפנו של חברו על גבי תבואתו להרב אהרן י. קלפפיש

אד"ר תרצ"ח

סימן כו

זריעת כלאי הכרם ע"י גוי ואם יש בזה איסור מקיים

ולשיטת הרשב"א ספיר יש מקום למסקו של הגאב"ד רבנוד דהפירות נאסרים למפרע.

ומדו דברי בהגת הגר"א הנו אציע לרבים שלבי מהספ לומר שהגר"א ז"ל מחליף גנייה בלשון המשנה והמקום שמשנה שנספק ג"ל משעה שנברכה, והלא משנה מעשה שנספק ופי כל ומקובלת מכל הראשונים שהגירסא היא מונין לה משעה שנפסקה, וכיצד יתכן לשנות גירסת המשנה. ולכן היה ג"ל לומר, שהגר"א לא נחנכו לשנות לשון המשנה, דברדאי הגירסא בהמשנה היא כמו שהיא ערוכה וכתובה לפנינו; מונה משעה שנפסקה, אלא ובלשון זה עצמו יש להסתפק בפירושו, דאע"פ דחלות חיוב ערלה מתחיל משעה שנפסקה ולא קודם, עדיין יש להסתפק חשבון המנין מאימתי מתחיל. ומאי דאמרו במתניתין מונה משעה שנפסקה פירושו דמשעה שנפסקה מתחיל למנות שנות ערלה משעה שנברכה, וחילא דכח תשובת הרשב"א דלעיל, שנשאל בכריכה שנפסקה דמונין לה משעה שנפסקה, אי משעה שנפסקה ממש או משעה שנקלטה. ולכאורה תמוה מה זו שאלה ומה מקום לספק זה נתיי ספר גיחו. וכן מפליא תשובת הרשב"א שמשכיב רק מה סברא ואינו שולף על לשונו שמשנה מפורשת היא מונה משעה שנפסקה ולא משעה שנקלטה, אלא ע"כ ודע זה הו"א שישנו ענין ומסתמקים בלשון המשנה שישנו חכמים מונה משעה שנפסקה, דמ"מ יתכן למפרש דהשבו השנים הם משעה שנקלטה, ונמצא דרבי הרשב"א מביחיים לומר דהגר"א לא נחנכו להגיה המשנה, כי למה גייה על חנם בלשון המשנה במקום שהמשנה מתפרשת בלי שום הגהה, ואע"פ שכונס הגר"א בביאורו תוכו להדיא דמ"ס ז"ל שנברכה, ובשניא כתוב הגרסא "שנברכה", כצ"ל. והנה כבר ידוע שהגר"א לא כתב כעצמו את ביאורו לזרעים והלמידיו מפיו ישמעו וכתבים, ושפיר י"ל דהגר"א בקיצור דבר, דמה שנאמר במשנה משעה שנפסקה היינו משעה שנברכה ולא הגהה קא מיכוין אלא למפרש דמה שנאמר משעה שנפסקה ביאור דהמנין משעה שנברכה, והם לא דקדקו וחשבו שיש כאן טעות טורף. [במקום אחר כתב רבינו דמהגר"א בביאורו על הירושלמי משמע שגמיה דכתב שם ז"ל נברכה].

ומעתה ניהוד לדין, שכבש היתר הפירות שלפני הפסקת הברכה מנכר הרשב"א דע"כ מנין שנות ערלה משעת הפסקה המוכתרת לעיל שהוא דן לומר דברכה שנפסקה כצ"ל דמנין שנות ערלה מתחילין משעת הפסקה דאל"כ נמצא דבאותה שנה שהיא נמנית למנין שנות ערלה הפירות מותרין אחרתה. עת"ד. הנה לכאורה קשה מדברי הירושלמי דלעיל אחריו שתנש בשנת ערלה וסיפקו לחבירו אמילו מסיק כמה אסור שאין יודלי איסור מפקין את האיסור והירושלמי מוכיח מזה א"ל ליה שסיפקה טהורה הילדה אין חימר לא טהרה אפי' מוסיף כמה הא איסור הוא ע"כ, הנה מבואר דר' יוחנן ס"ל דבתוך שנות ערלה וכבר חל דין ערלה על אילן זה מ"מ אם סיפקו לחבירו, וחסמת וזכה מדינה רב"ל ר' אבהו מוטר מפקעת ומפסקת

דין ערלה מכל האילן, וכדלויף מקרא בירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) רב הונא בשם רב אבא דר"א שורש פטור פטור וא"כ קשה להבין תמיהת הרשב"א משום דלא יתכן שבתוך מנין שנות ערלה שיהיו הפירות מותרין הא קמן דברי ר' יוחנן דילדה שעומדת בתוך שנות ערלה מכיון שסיפקה לחבירו מיד ספק ממנה דין ערלה ומפורתיה שמכאן ולהבא מותרין אע"פ שאנו עומדין באמצע המנין של שנות ערלה. והטעם לכך הוא [משום חידוש שחודשה תורה דאפילו שהאילן עומד בתוך שנות ערלה, ויקרא ממקום פטור מפקיעה ממנו איסור ערלה, וא"כ גם בנידון הרשב"א דהניקה מאילן זה מפקיעה ממנו האיסור, ואפילו שהוא בתחלת שנות הערלה. אין שום הכרח לומר שיש סתירה בין מנין השנים לאיסור, והמטור הרי רק על האיסור, והיינו כסברת הגר"א ז"ל על המשנה דמונה משעה שנפסקה דמפרש שהמנין הוא משעה שנברכה].

ג.

ב"כרם ציון חלק ו' הבאתי בשם גדול מפורסם דפשיטא ליה דמה שאמרו בנוגע לסייג ולעצים והתוך ג' שנים נמלך שיהא לאכילה, דנחתיב בערלה, היינו דגם הפירות שנקלטו בשעת הפטור חוזרים ומתחייבים בערלה, משעת מחשבתו לאכילה, ועורר כתיב מגמ' פסחים (דף כה ע"א) דקאמר מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר, ואפ"ה אסורה בהנאה, וא"כ מה פריך. והיא הערה יפה וראויה למי שאמרה, אולם ככ"ז אם לדין יש תשובה, דאנו צריכים לומר בדעת הגאון הגו' שאומר דחל איסור ערלה גם על הפירות שנקלטו בזמן הפטור, קודם מחשבתו לאכילה, היינו דס"ל דדין ערלה חל למפרע, דאיגלאי גילתא דנאסרו באמת מפיקא, ולא היה להם שום שעת הכושר.

ואין להקשות דכיון דאמרין דהפירות נאסרין למפרע, א"כ גם אלו הפירות שנאכלו כבר, נימא כהו איגלאי מילתא למפרע דאכל איסורא, וא"כ הא אין זה דרכיה דרכי נועם שהתורה התיירה לאוכלן בזמן מחשבתו לסייג ולקירות, וכיצד יתכן דאח"כ איסור למפרע, וכמו שהוכיח תלמי דמחשבתו דנראה לומר, דדוקא בהפירות שנשארו אחר מחשבתו לאכילה אמרין אנלאי מילתא למפרע דנאסרו, אבל בהפירות שנאכלו כבר לא, וכדאמרין בתולין דף סט בקדושת כבוד, דרב הונא אית ליה למפרע קודש, ומ"מ מבואר שם בדף ע"ד ג' בין החתיכות שישעם בעין דעליהם חל איסורא וקודש כבוד למפרע, ובין החתיכות שנאכלו, ולא אמרין בזה דקדשי למפרע, וא"כ אף אנו נאמר לענין ערלה, אע"פ דבמחשבתו לאכילה נותן דין ערלה על האילן למפרע, מ"מ יש הבל, והני פירות שכבר

נאכלו, לא יחול עליהו שום איסור למפרע, שהרי בריתר נאכלו, ורק אותם הפירות הנמצאים בעין ספיר חיל עליהו דין ערלה למפרע, ויש בזה ג"מ לדינא כגון אם אפר עליו הפירות בקונם, ודואי חל עליו איסור, ואם אח"כ יעלה במחשבתו מחשבת מאכל, רמזי נוחח עליו דין ערלה, אי יפקע איסור קונם מהפירות הללו, משום דאנלא מילתא למפרע שנאסרו מצד איסור ערלה, ושוב אין קונם חל עליהם, כמ"מ יהא ג"מ לאיסור והיתר וכגון דאסור בקונם בבת אחת פירות הללו שנקלטו מאילן הנטוע לסייג עם פירות אחרים, ואח"כ חשב לאכילה, דאם נאמר דהפירות הללו של הסייג נאסרו למפרע מצד דין ערלה וממילא נפקע מהם הקונם, נפקע הקונם גם משאר הפירות, ונדר שהותר מקצתו הותר כולו.

סימן ב

בענין נטע לסייג דפטור מערלה
אי בעי היכר

איתא בירושלמי ריש פ"ק ערלה י'חג רבן שמעון בן נמליאל אומר בדיא כוסן שנטע לסייג ולקורות ולעצים דבר שהוא ראוי להם, נטע דבר שאין ראוי להם חייב. יאות אפר רשב"ג מ"ט דרבנן, אי"ד זעירא במשנה סדר נטיעהם לנטיעהם בנטיעהם, לקורות במשנה, לסייג מקום הסייג מוכיח עליהו וכבוד יורד מ"י רצד פסק בזה חיל' הנוטע עץ מאכל ואין דעתו לצורך אכילה אלא לחיותו נדר לשהה או בשביל העצים לשורשן או לבנין, פטור, והוא שיהא ניכר שאינו לצורך אכילה כגון אם הוא לשירפה שנטע ערופן ואינו מרחיק בין אילן לאילן וכו' והב"י שם הביא הירושלמי וכתב אבל הרמב"ם השמיט זה ואפשר שהוא מפרש דרז' לא קאמר שצריך שישהה דוקא, אלא ה"ק כיון שדרך לשתנה סדר נטיעהן מותר, ואפילו לא שינה כשינה דמי.

והדברים נפלאים ואינם מוכיחים דרז' מוקים זה במשנה, והב"י תמה ואמר ותמה אני אם יצאו דברים אלו מתחת קולמוסו, ולכן מפרש הב"י דקס"ד דרשב"ג מליג כאינו ראוי ולכן פריך מ"ט דרבנן, דא"כ תקף כל תורת ערלה, ומשני במשנה דלא מליג כאינו ראוי אלא בראי, וז"ל דקאי על רשב"ג, ורשב"ג מצריך דוקא במשנה אבל בלי שינוי חייב ורבנן פטור אף בלי שינוי ופלוניתם לאו כאינו ראוי לסייג אלא בראי, ורשב"ג מצריך שינוי ורבנן לא מצריכי שינוי בראי להם וחסק הרמב"ם נובחן ובראי לא בעיני שינוי, ודברי הב"י קשה להבין ולדבריו מתא רשב"ג סבר דבאין ראוי אינו פטור, מזה מסמע דרבנן פטור ופריך הגמ' מ"ט דרבנן, וחידושו של ר"ז יהא דלא